

CONDITIONER OG FORPLIGTELSE

Af forstander *Poul Madsen*

Grønlands historie har i mange år været min store interesse – særlig perioden 1721–1921 – og min ret store bogsamling om Grønland (*Groenlandica*) er samlet sammen ad mange mærkelige kanaler, bl. a. på auktioner, hos antikvariatboghandlere, i Sverige o. s. v. Jagten på bøgerne har været meget spændende, især når man fik gjort et godt kup, og det er et sådant kup, jeg her vil omtale.

I nogle gamle bøger, som jeg faldt over, fandt jeg 2 meget spændende håndskrifter, dateret 17. maj 1757 og 13. april 1759.

Det ene skrift omtaler **CONDITIONER OG FORPLIGTELSE** „under hvilke det tillades kolonister i Grønland efter ansøgning at inlde sig i ægteskab med grønlandske fruentimmer“ – underskrevet af kolonister, som lovede „at holde ovennævnte conditioner ubrødeligen“. Man vil af underskriverne kunne se stamfædrene, Svend Sandgren og A. S. Lennert, som er stamfædre til de to livskraftige grønlandsslægter Sandgren og Lennert.

Det andet skrift omtaler også **CONDITIONER OG FORPLIGTELSE** samt de berømte skrivelser fra kateketerne, Jens Pedersen, Claushavn, og Johannes Pedersen, Jakobshavn, til missions-collegiet og collegiets resolution derpå, underskrevet af J. C. von Holstein (greven, hvem Holsteinsborg er opkaldt efter).

Håndskriftet bærer følgende efterskrift „rigtigt afskrevet til efterretning for catechet Berthel Laersson, vedstår Missions-Collegium den 13. april 1759“.

Berthel Laersson blev stamfader til den store grønlandske Berthelsen slægt. Hans søn, Frederik Berthelsen, blev som den første grønlander ordineret til præst i Holsteinsborg d. 9. juli 1815. Frederik Berthelsen var den, der bl. a. fik sat skik på de „prophetiske habakukker“ i gl. Sukkertoppen distrikt.

CONDITIONER og FORPLIGTELSE

under hvilke det tillades kolonisterne i Grønland efter ansøgning at inlde sig i ægteskab med grønlandske fruentimmer:

1.

Maa de i ægteskab indtrædende personer ej være hengivende til aabenbare grove og forargelige synder som horeri, tyveri, sværger og gudsbespottelse, drukkenskab og andre deslige laster.

2.

Maa de være friske, stærke, arbejdsomme og deslige til Compagniets tjeneste der i landet, saa de derved som gode husholdere baade kunne og uden ødselhed ville forsørge sig med kone og familie uden nogen tid at henfalde til lad eller dovenhed som den nærmeste vej til armod.

3.

Forbinde de sig med hustru, børn og familie ikke at ville enten aldeles forlade landet eller flakke derfra hid og tilbage som aldeles bliver dem forbudt, men stadig og deres livstid at forblive i landet og dets hidtidige stilling med deres egen og efter billighed søge at fremme.

4.

Maa til saadanne ægteskaber være begge indtrædende personer fælles samtykke tillige med samtykke af pigens eller konens forældre eller andre venner eller af missionæren som værge naar ingen nærmere paa kvindens side er til stede samt af købmanden som den der parternes forhold bedst ere bekendte.

5.

Forpligte de sig til at ville bestandigt føre et kristeligt og skikkeligt levned og med hinanden ej mindre opføre deres børn til saadant og alt andet godt for at de i sin tid kan blive duelige og skikkede til at tjene baade ved missionen og handelen.

6.

Ligeledes forpligte sig de som ægte en enke med børn at ville agte og sørge for saadanne deres stedbørn som for deres egne.

7.

Maa de forbinde sig til stedse at forblive i Compagniets tjeneste og derudi lade for samme vindskibelighed og troskab som tilforn og ej paa kolonien at bringe noget til side af proviant eller andet for hjemme at føre sig til nytte thi det tillades

8.

Enhver sig saaledes giftende om forlanges foruden den ham tilkommende portion à parte at nyde $\frac{1}{2}$ portion til sin kone og børn mod at han derfor kortes 14 rigsdaler udi hans aarlige gage. Men skulle mod familiens tiltagelse ej denne dermed kunne have nødvendigt udkommende skal dem end være tilladt at oppebære de nødvendige sorter af den Coloni som de tjener efter den allerede bekendtgjorte takst.

9.

Ligesaa lover Compagniet det maatte blive til sinds at sætte handlere og samlere paa vidt fra liggende handelspladser som ej af Coloniens egen folk kan befares, at de dertil frie for andre naar de i saa maade er agtes bekvemme skal være præfererede, ligesom de og derimod paa deres side og derudi maa findes regjerlige paa de dem i saa fald allerede af købmændene bekendtgjorte billige conditioner. Men uden for dette tilfælde forbydes det dem alvorligen at foretage nogen handel eller andet som kan geraade Compagniet til mindste skade og indpas. Dog tillades dem lige ved grønlænderne efter landets vis og maade at ernære sig som de bedst vide og kunne saa vidt de derudover ej forsømmer Compagniets tjeneste, hvilket for ingen del maa være saa længe de derudi staar og hvad de over deres behøvende nødsind af landets produkter erhverve levere de til Colonierne efter den satte takst,

10.

thi skal de bevise købmændene og andre deres foresatte lige samme hørighed og lydighed som tilforn, som og de sig i nogen maade forser være lige straf undergivne som de ugifte og skal de,

11.

efter at de disse conditioner og forpligtelser haver indgaaet samme underskrive og med ed bekræfte ubrydeligen at ville holde og efterkomme, hvorimod

12.

naar de sig saaledes i alle maader kristelig og skikkelig opføre og saavel i Compagniets tjeneste upaaklagelig forholder, som, efter mulighed stræber for sig og familie, lover Compagniet at ville soutenere og haandhæve dem, som det, enten nu eller i fremtiden, maatte udfordres.

Foranstaaende conditioner at være saavel af Missions-Collegiet som Handels-Compagniet approberede bevidnes af

Finkenhagen.

Conditioner og Forpligtelser

Alene om de i Grønland Colonisterne i Grønland, som om
foring, at indtælle sig i det hies med Grønlandske forordninger.

Alene de i Grønland indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer
og som begynder til indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer.

Alene de i Grønland indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer
og som begynder til indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer.

Alene de i Grønland indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer
og som begynder til indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer.

Alene de i Grønland indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer
og som begynder til indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer.

Alene de i Grønland indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer
og som begynder til indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer.

Alene de i Grønland indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer
og som begynder til indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer.

Alene de i Grønland indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer
og som begynder til indtællede personer og som begynder til
indtællede personer og som begynder til indtællede personer.

III.

Skrevet er af de Conditioner og Indlygheder som indgaaer, som
Companien og mig forudsette i betragtning af alle sager af
Konger, Forreter

IV.

Skrevet er sig selv i alle tilstande af sig selv og hithilleg opførte
og saa vel i Companiets som i inganting sig selv, som af sine
indlygheder, som sig selv og familie, som Companiet af alle
sagter og sandt som sig selv inden ind alle i Liden om alle
indførte.

Om mig og om mig af sig selv som sig selv
Excellence af Præsident og Director for det Kongl.
Ottende Samvilde Samvilde Compagnie indførte
af 15. Martij 1755, Mission Collegio indførte og
af sig selv i alle tilstande approberede Indførte
Conditioner indførte og sig selv Collegio
Indførte og mig som Secretari, Verification, Missionarie
for Jacob Koch til indførte indførte
Mission Collegium den 15. Martij A. 1757.
Indførte Indførte

Indførte som indførte indførte
indførte indførte indførte
indførte indførte indførte

A. J. S.
Aron Thesom.

Indførte indførte indførte indførte indførte
indførte indførte indførte indførte indførte

I. G. S.

Indførte indførte

Indførte indførte indførte indførte indførte
indførte indførte indførte indførte indførte

Denne rigtige gjenpart af de fra hans højgrevelige excellence Hr. Præsïde og Direktør for det kongelige octroierte almindelige handels compagnie ved skrivelse af 23de marts 1753, missions-collegio tilstillede og af højsamme i alle maader approberede ægteskabsconditioner overleverede herudi under højbemeldte collegies segl og min som secretarii verification missionarie Hr. Jacob Borch til vedbørlig efterretning.

Missions collegium den 17de marts anno 1757.

In fidem

Finkenhausen.

At jeg haver indgaaet ovenanførte poster tilstaaer hermed underdanigst

A : T : S :

Aron Theson.

At ovenanførte af mig skal holdes bekræfter jeg undertegnede.

Amertlok den 6te aug. 1764.

I : G : S :

Jon Gundersen.

Jeg undertegnede lover herved at holde ovenanførte conditioner ubrødeligen.

Amertlok den 20de december 1765.

Svend Sandgren.

Jeg undertegnede lover og forpligter mig og herved at ville holde foreskrevne conditioner mig efterrettelig udi mit ægteskab.

Holsteinsborg den 1te oktober 1769.

Eeli Jonson.

Jeg undertegnede lover og forpligter mig herved at ville holde foranskrevne conditioner mig efterrettelig udi mit ægteskab.

Holsteinsborg den 15. maj 1818.

A. J. Lenert.

EXTRACT.

Af Catecheterne Jens Pedersens og Johannes Pedersens skrivelse af 30th juli 1757 og 1. august 1758 belangende en del fremsatte dubiis, mod missions collegii derpaa under 4 april 1758 og 26 marts 1759 givne og in margine vedtagne resolution:

RESOLUTION :

Hvad anlanger de ommeldte spørgsmål, som I begjærer underretning om, hvorledes I har at forholde Eder, naar ingen missionær ere ved stedet, da besvares samme saaledes :

1) Siden ritualet ej tillader andre med ordinerede personer at forrette daaben, saa bliver børnene i Grønland, ligesom andetsteds, hjemmedøbte, indtil missionarius ordinatus sig paa stedet maatte indfinde, da videre efter ritualet forholdes : Paa samme maade forholdes i fald gamle, syge eller bortrejsende forlange at døbes, endog efter den fornødne kundskabs erlangelse, de overlades til Guds forbarmende kærlighed efter omstændighederne indtil en præsteviet indtræffer, følgelig tillades catecheten ikke andet end at hjemmedøbe nyfødte børn, naar det af ham vorder forlanget, da han sig ej med de gamle videre end hvad deres undervisning anlanger, befatter.

2) Det er raadeligt, at de som tillades at gifte sig forbydes af vedkommende at opholde sig paa et sted tilsammen, for forargelse at forekomme, indtil de som ægtefolk af missionario ordinato ved hans ankomst kunne efter ritualet sammenvies; altsaa har catecheten i saa fald sig ikke deri at indlade.

Miss. Collegium. den 4. april 1758.

Paa det man og i slige omstændigheder, naar ingen missionærer fandtes i bugten skulle forse sig enten i at efterlade det, som baade var nødvendigt og tilladeligt, eller og befatte sig med de ting, som vel kunne være nødvendige, men tillige utiladelige, saa er min underdanigste begæring at vide.

1) Om børn allene skal hjemmedøbes, eller hvorledes med dem skal forholdes, saa og gamle, i fald nogle forlanger at døbes (:besynderlig naar de ere syge eller agter at rejse bort :) der først har erlangt den til deres salighed fornødne kundskab, som ere overbeviste om daabens høje nødvendighed samt rette brug og salige nytte, og tillige udviser længsel og begjærighed efter at delagtiggøres i dette højværdige sacramento.

2) Skulle nogen imidlertid bekomme tilladelse at giftes, om det da er tilladt efter ritualet i vidners paahør at tilspørge dem og de derefter leve som ægtefolk, eller dem af vedkommende maatte forbydes paa en sted at opholde sig paa det ingen forargelse skulle gives.

Claushavn. 30 juli 1757.

Jens Pedersen.

Anlangende den nærmere oplysning, som I begjære paa vor resolution over den 2den af Jens Pedersens i fjor indsendte punkter, siden I formener vi deri maatte have sigtet til den danske, der kunne tvinges ved lov og øvrighed, men at casus er anderledes i henseende til døbte grønlandere og catechumenes, da svares at bemeldte vor i fjor givne resolution behøver ej i slig henseende at forandres, men bliver den samme; thi dersom enten den ene af de personer er, eller de begge ere døbte, grønlandere, saa bliver dog den af dem indgangne ægteskabspagt den samme mellem dem enten catecheten gør dem spørgsmaal og giver dem tilladelse eller ej; men det som er præstelig forretning ved et ægteskabs declaration for menigheden, saasom velsignelse, og hvad der hører til vielse, bør en catechet ej befatte sig med; følgelig dersom de vedkommende personer ej ville skille sig fra hinanden, men erklære, at de ville ægte hinanden og lade sig vie saa snart en missionarie ankommer, der kan vie dem; saa kan man lade det blive dermed indtil der kommer en missionarie.

Missions Collegium den 26 marts 1759.

J. C. von Holstein.

E. Falsen, P. R. Gøste, F. Quist.

Rigtig afskrevet til efterretning for catechet Berthel Laersson, vedstaaer Missions Collegium den 13 april 1759.

Finkenhagen.

Af Sukkertoppens missions inventarium.

Kier.

Jeg takker underdanigst for Deres højærværdige Exelences og samtlige høje herres meddelte resolution over Jens Pedersens punkter, hvis 2den punkt jeg underdanigst udbeder mig den frihed at faa lidt bedre oplysning om. Thi jeg ser, at de høje herrer sigter mindst til danske og lovbundne folk, som man kan tvinge med høje vedkommendes ordre; men derimod døbte grønlandere og Catechumeni, naar gode formaninger ej kan hjælpe, og en missionær ej kan faaes saa hastig, hvad en Catechet, eller anden, hvor ingen Catecheter er, kan da foretage sig, om man kunne da i 2 à 3 vidners paahør foreholde dem deres ægteskabs pligter, og siden lade dem passere som ægtefolk, eller og paa anden maade, som overlades til Deres højere og dybere indseende. — Jacobshavn — 1. Aug. 1758.

Johannes Pedersen.